

BRASIL

Els pobles indígenes afirmen que els seus interessos han estat ignorats i que no poden viure en la minsa quantitat de terra que se'ls ha donat.

Arc, fletxa, Facebook: les tribus brasileres lluiten per la seva terra

Els pobles indígenes del Brasil han perdut la paciència.

Ja fa dècades que els van prometre més terres, i recentment s'han encarregat de reobrir el tema ocupant granges i ranxos. El Govern de la presidenta Dilma Rousseff s'ha posat de la banda del 'lobby' ramader.

Quan l'helicòpter apareix per damunt dels mangos, Alberto, un dels caps de la tribu dels terena, enlaira una llança, esclata en un crit de guerra i fa venir els seus homes. Vora 200 membres de la tribu es reuneixen en un prat. Alguns disparen fletxes als helicòpters, d'altres branden garrots i apunten amb catapultes. Molts porten lligadures i pintura de guerra. "Aquesta terra és nostra!", crida el cap. L'helicòpter se n'allunya bronzint.

Els helicòpters de la policia sobrevolen Fazenda Buriti, un gran ranxo

de bestiar a l'estat brasiler de Mato Grosso do Sul, dos o tres cops al dia. Indígenes armats amb garrots controlen l'entrada del ranxo que fa mesos que ocupen.

Fazenda Buriti és una de les 62 granges de la zona que els indígenes han envaït com a part de la seva revolta contra el govern de la regió amazònica de Pampes del sud. Lluiten per la seva terra, protegeixen les fronteres de les seves reserves, s'oposen a la construcció de centrals hidroelèctriques a les seves regions i protesten contra l'avanç de la

indústria agrícola, que destrueix la terra on van néixer.

Les ocupacions són la reacció contra el tracte despietat del Brasil amb els seus pobles indígenes. Fa 13 anys el govern es va comprometre a tornar els 145 quilòmetres quadrats que ocupa el ranxo a les tribus indígenes. El granger, però, va fer maniobres legals per endarrerir-ne la transferència, fins que els pobles indígenes han perdut la paciència. Amb l'ajuda de Facebook, més de 1.000 membres de la tribu de tota la regió es van reunir i van envair la finca la matinada del 15 de

L'administració Roussef ha proposat de fer canvis en la manera com són reconegudes les terres indígenes, una reforma que deixaria en desavantatge les tribus indígenes. Baix, moltes de les finques ocupades els indígenes han plantat tendes de campanya i han aixecat coberts on viure.

maig de 2013 amb explosius de fabricació casolana, brandant garrots de fusta i enlairant llances. Els guàrdies de seguretat van disparar a l'aire, però els teners els superaven en nombre. Els guàrdies es van refugiar a la casa juntament amb la dona i la família del ranxer i els altres membres del personal. Després d'àrdues negociacions, els propietaris van poder marxar. La policia s'hi va traslladar amb munició real al cap de quinze dies. Un dels ocupants va morir a trets i un altre va resultar ferit, però els indígenes no es rendeixen.

Des de llavors, els terena han construït un poblat als terrenys de Fazenda Burity. Conreen camps de mandioca i blat de moro; alguns es desplacen per les plantacions en tractor. A la nit dormen en barraques de fusta i làmines de plàstic. “Les nostres reserves són massa petites”, explica el cap Alberto. “Si no aconseguim més terra, el meu poble passarà fam”.

A la recerca d'un preu decent.

Quan la policia va provar d'assaltar la granja, els ocupants van incendiar la casa del ranxer. “No tenim res en contra dels ramaders”, insisteix el cap dels terena. “Volem que el govern els compensi”.

Els agricultors i els pobles indígenes estan d'acord en aquest punt. “Si el govern m'ofereix un preu decent, vendré les terres immediatament”, diu el propietari, Ricardo Bacha, ex-membre del Parlament estatal. Actualment negocia una compensació amb funcionaris del govern.

El ranxer Bacha seu a l'oficina de la influent associació de grangers de Campo Grande, la capital de l'estat, una imponent estructura de vidre i acer envoltada de funcionaris de l'organització. Porta una camisa de quadres i pantalons texans i té la cara bronzejada. La granja va ser l'herència del seu avi, que va rebre els terrenys del govern el 1927.

La terra pertanyia a Paraguai fins que Brasil se la va annexionar el 1870, després d'una guerra. En aquell moment el govern va dibuixar una nova frontera dividint comunitats ètniques i va acorralar i tancar els indígenes com bestiar en reserves. Després va dividir la terra entre els colons blancs.

Després que acabés la dictadura militar, a mitjan dècada de 1980, Brasil

va rebre una Constitució democràtica. Concedia als pobles indígenes els drets sobre les regions de les quals els havien expulsat feia dècades. Però les terres que abans eren jungla s'havien transformat en plantacions de soja i canya de sucre i zones de pastura per al bestiar.

A Mato Grosso do Sul, les granges industrials han ampliat les terres de cultiu en més d'un 30 per cent en els últims quatre anys. En aquest estat hi ha alguns terrenys més fèrtils del país. "No renunciarem a les finques de manera voluntària", explica Bacha que, com la majoria dels agricultors, va armat. "No m'enfrontaré a més de 300 indis salvatges sense una pistola". A més, ha contractat un servei de seguretat privada conegut per la seva brutalitat.

La pressió del 'lobby' ramader.

És ben sabut que a certs grangers no els aturà res. Només en l'última dècada, 564 membres de tribus indígenes van ser assassinats al Brasil. Només a Mato Grosso do Sul en van morir 319. Al febrer de 2013, tres guàrdies d'un ranxo van matar un noi de 15 anys simplement perquè volia pescar a la finca.

El Govern, per la seva banda, ha cedit davant la pressió del lobby ramader. Quan Dilma Rousseff va visitar Mato Grosso do Sul a l'abril de l'any passat, els agricultors la van escridassar. Al cap de poc, va fer un canvi radical en la política sobre els indígenes i va congelar les ampliacions previstes de les reserves. També planeja modificar el procés d'aprovació.

La Fundació Nacional de l'Indi, FUNAI, dirigida per antropòlegs, actualment s'encarrega de l'elaboració de noves fronteres. Però ara Rousseff vol consultar altres organitzacions, com ara EMBRAPA, un institut d'investigació agrícola associat amb els grangers colons.

"Rousseff ha privat la FUNAI del seu poder", explica l'ex-sacerdot Egon Heck, brasiler d'ascendència alemanya que pertany a CIMI, el Consell Indigenista Missioner. El que produeixen els grans terratinents contribueix subs-

Un grup de la tribu terena ocupava un ranxo, i quan la policia va fer-los-en fora, van incendiar-lo.

tancialment als ingressos d'exportació del Brasil, de manera que els ramaders sempre compten amb la comprensió de la presidenta. D'altra banda, Rousseff no s'ha reunit mai amb els legisladors que representen els pobles indígenes. "No són influents", diu Heck.

Al Brasil hi ha 305 tribus que parlen 274 llengües diferents. Però no totes les tribus són tan combatives com els terena. Els guaranis, que formen el grup més gran de població indígena a Mato Grosso do Sul, per exemple, tendeixen a dirigir la seva desesperació contra ells mateixos. Els seus caps han informat recentment d'un augment dramàtic dels suïcidis. L'any passat es van suïcidar 56 guaranis, la majoria joves.

Com que les terres dels guaranis ara són dels grangers, s'han vist obligats a treballar fora de les seves comunitats, com a jornalers a les plantacions de canya de sucre, per exemple. "El suïcidi no forma part de la nostra cultura", explica Wilson Matos, advocat. "Els

joves es maten perquè han destruït la seva terra. Quan li prens la terra a un guaraní, també li prens la vida."

A l'espera del verí. Matos, fill de pare guaraní i mare terena, va viure en una reserva fins als 14 anys. Després es va convertir en el primer membre d'una tribu indígena de Mato Grosso do Sul

que iniciava una carrera com a advocat. Va estar al capdavant de les autoritats indígenes de la regió i ara defensa els delinqüents indígenes. Manté que la necessitat és el que impulsa la majoria a delinquir.

El seu company de tribu Evaldemir Cáceres, per exemple, viu amb la seva família al costat d'una autopista de quatre carrils als afores de la ciutat de Dourados. Els membres de la tribu han apedaçat barraques amb làmines de plàstic i fusta. Aquest barri de barraques s'ha convertit en la llar de 86 persones. No hi ha ni electricitat ni aigua corrent, els nens juguen entre la brutícia i la majoria no sap ni llegir ni escriure.

Fa 43 anys se'ls va prometre una gran extensió de terra prop de Dourados, però l'establiment d'aquesta nova reserva s'ha anat endarrerint en diverses ocasions. En lloc de noves terres s'han quedat amb el terreny miserable entre la carretera i una fàbrica de maons on ara viuen. Reben una petita ajuda social del Govern. Cultiven mandioca darrere de les barraques i paguen un lloguer al terratinent. Pistolers blancs en moto encerclen les barraques a la nit i amenacen les dones i els nens. El seu objectiu, expliquen els membres de la tribu, és intimidar-los.

A finals del 2012, Cáceres i d'altres caps guaranis van escriure una carta al govern en la qual feien aquesta petició: "Envieu-nos verí perquè ens puguem matar!".

Encara esperen la resposta.

Jens Glüsing
© Der Spiegel

Traducció de Paula Arnas Antolín

